

מדינת ישראל

משרד החינוך

האגף הבכיר לביטחון, בטיחות ושע"ח

בטיחות באירועים שנעשה בהם שימוש באש

הדלקת כתובות אש, תהלוכות לפידים,

שימוש בזיקוקי דינור והדלקת מדורות

רענון הנחיות לקראת ל"ג בעומר - מאי 2011

הנחיות אלו אינן במקום חוזר מנכ"ל סב/סב 6.7 – 6.8 עמוד 109

כללי

1. אירועים שיש בהם שימוש באש הם נפוצים והם חלק מקובל במגוון רחב של אירועים לאורך השנה, הן בבתי ספר, הן בתנועות נוער ובמסגרות נוספות של החינוך הבלתי פורמאלי. אירועים אלו מסוג זה יכולים להתקיים בפתיחת שנה של תנועות נוער, חג החנוכה, אירועי סיום למיניהם ועוד.
2. לכל אירוע בו מתבצע שימוש באש בבית הספר או בתנועות הנוער, ימונה אדם בוגר אשר יהיה אחראי על האירוע, יתודרך ויפעל לפי הנחיות נוהל זה. תכנית הבטיחות (סידורי הבטיחות וכללי ההתנהגות) של האירוע, תאושר על ידי מנהל בית הספר ובתנועות נוער על ידי רכז הק/השבט/הסניף ורכז המחוז.
3. הנחיות אלו מטרתם להדריך את האחראים העוסקים בתכנון וביצוע של אותם אירועים שיש בהם שימוש באש כמו הדלקת משואות, כתובות וסיסמאות אש, זיקוקי דינור ותהלוכת לפידים.
4. לכל אירוע בו ישנו שימוש באש ימונה אחראי על הבטיחות (יכול גם להיות אחראי הפעילות עצמו) אשר יבדוק ויוודא את הכללים והסידורים לבטיחות המשתתפים באירוע.
5. ככלל אירועים מסוג זה יש בהם סיכון רב, ובמערכת החינוך קיים ניסיון רב לאור אירועי בטיחות, מסקנות ולקחים שהמערכת למדה במהלך השנים. מאפייני הסיכון הם בעיקר אלו:
 - א. מגע וקירבה לאש וקבלת כוויות
 - ב. שימוש להרטבת כתובות האש בחומרים לא נכונים ואסורים שעלולים לגרום הצתה ופגיעה קשה במדליקי כתובות האש.
 - ג. היפגעות מיתדות או מיתרים התומכים את כתובות האש בלילה במהלך הטקס ולאחריו.
 - ד. התמוטטות של מערכת כתובות, סיסמאות שלא נתמכו ולא עוגנו כראוי והיפגעות מהם
 - ה. היפגעות מכלי רכב במהלך מרוץ הלפיד

מדינת ישראל

משרד החינוך

האגף הבכיר לביטחון, בטיחות ושע"ח

הדלקת כתובות אש

ארגון השטח וההכנות

1. ליד ובסמוך לכתובות האש יהיו 4 מחבטים או דליים עם שק רטוב ו – 4 מטפים לכיבוי. רצוי במידת האפשר לדאוג לצינור מים בקרבת מקום ובהישג יד. במידה ומדובר בכתובת אחת קצרה של שתיים עד ארבע מילים, ניתן להוריד בחצי את המחבטים והמטפים.
2. טקסי האש והדלקת כתובות אש יתקיימו בחצר ובשטחים פתוחים בלבד ולא באולמות ובמקומות סגורים.
3. מומלץ לקיים אירועים אלו בשטחים פתוחים כמו שפת – ים, רחבות חול פתוחות וגדולות, שדה חרוש וכדומה.
4. **אסור לקיים אירוע שיש בו שימוש באש בשטח סכנה. שטח סכנה מוגדר במקומות הבאים:**

- שטח הצמוד לבתי מגורים,
 - שטח הנמצא בצמוד או בתוך חורשת עצים
- (ישנו אישור מיוחד להבערת כתובות אש בקרחת יער – ראה חוזר סט8(ג) אפריל 2009 סעיף 3.2.22 עמוד 44)
- שטח חנייה של כלי רכב,
 - מתחת לקווי מתח עליון,
 - בקרבת כביש,
 - בקרבת מתקני דלק וגז
 - בסמוך לאתר חומרים מסוכנים

המרחק המינימאלי המותר לביצוע האירוע משטח הסכנה יהיה 25 מטר לפחות.

5. במידה וישנה חריגה מהוראות הבטיחות הללו, **וישנם חריגות משטח הסכנה**, חובה להיוועץ עם נציגי תחנת הכיבוי האזורית.
6. חל איסור לשלב אמצעי פירו-טכני בתוך מתקני האש, בכל הקשור להפעלת זיקוקי דינור, ראה סעיף בהמשך הוראה זו.
7. האזור בו מותקנים כתובות האש, יהיה מגודר ומסומן כך שהקהל הרחב והצופים לא יוכלו להיכנס ולגשת אליו. הגדר תהיה קשיחה או מחסומי ברזל. בנוסף תהיה גדר אשר תתחם את קהל הצופים. מיקום סיסמאות האש והמתקנים השונים, יהיו במרחק של 30 מטר לפחות בין הלהבות לקהל הצופים בטקס.

מדינת ישראל

משרד החינוך

האגף הבכיר לביטחון, בטיחות ושע"ח

8. ימונה צוות אשר באחריותו לדאוג לכיבוי אש בשעת הצורך. צוות זה יתוּדָרָך ויכיר את המחבטים המטפים וידע איך לפעול במצבי חירום. כמו כן, ידע הצוות איך להזעיק את שרותי הכבאות בשעת הצורך.
9. טרם מיקום הכתובות, ובשלב התכנון, יש לקחת בחשבון את כיוון הרוח ומיקום הסיסמאות הדולקות ביחס לקהל וזאת כדי שהעשן והלהבות לא יופנו כלפי הקהל.
10. המרחק בין סיסמה לסיסמה, יהיה כ- 2.5 מ' זו מזו.
11. בעת ההכנה לקראת הדלקת האש, יש להקפיד על שימוש בסולר או קרוסין (נפט). בחומרים אלו בלבד יש להרטיב את בדי היוטה שמהם בנויות הסיסמאות וכתובות האש, **אין להשתמש בבנזין, כוהל, אצטון או כל חומר אחר.**
12. לפני הדלקת הכתובות והמתקנים, יש להרחיק את כל הנוזלים והחומרים הדליקים מסביבת האש, הקהל וכתובות האש.
13. סמוך לכתובת האש ובמרחק בטוח ממנה תוצב עמדת כיבוי.
14. נוסף לעמדת הכיבוי יימצאו במקום 5 דליי מים. הלפידים שבהם מדליקים את כתובות האש יכובו אך ורק באמצעות טבילתם בדליי המים הללו.
15. הדלקת הסיסמאות, תבוצע על ידי תלמידים בוגרים מכיתות י' – יב', או חניך בוגר בתנועה שקיבל הדרכה. כלל הפעילות תהיה בהשגחת מורה אחראי. הדלקת האש תהיה באמצעות לפיד שאורכו לא יעלה על אורך הזרוע של התלמיד. יש להקפיד כי בגדיהם של מדליקי האש, יהיו יבשים, ארוכים, והם ינעלו נעלים גבוהות, מומלץ כי יהיה כיסוי ראש כובע או מטפחת לבנות.
16. מומלץ להרטיב את שטח הכתובות והסמלים במים לפני תחילת המפקד.
17. שטח הדלקת הכתובות יהיה מסומן ומחובלל, ועל החניכים ייאסר להימצא בו.
18. הספגת כתובות האש תיעשה כשעתיים לפני הטקס, באמצעות סולר בלבד. בשום אופן אין לעשות זאת במהלך הטקס.
19. בעת העמדת הכתובות יש לדאוג לעגינה נכונה באמצעות חוטי ברזל ויתדות ולסמנם בפסי בד לבנים ובולטים.
20. הדלקת הכתובות תיעשה באמצעות לפיד שעווה או באמצעות מוט עץ שאורכו 1.5 מ' לפחות ובקצהו יוטה טבעית מלופפת בחוט ברזל וספוגה בסולר.
21. אין להשתמש בשערי אש.
22. הפעלת אומגות אש תאושר על ידי מנהל הבטיחות התנועתית, או על ידי יועץ בטיחות בבעלות שאין לה מנהל בטיחות.

מדינת ישראל

משרד החינוך

האגף הבכיר לביטחון, בטיחות ושע"ח

23. אין להשתמש בלפיד הבנוי מקופסת שימורים.
24. כיבוי כתובת האש או סמל האש ייעשה בהשגחתו הישירה של המדריך האחראי, והוא יוודא כי האש כובתה לחלוטין.
25. אין לכבות כתובות אש וסמלי אש בעת בערתם (למעט במצבי חירום). יש להמתין עד תום הבערה והתקררותם של שלדי הברזל ואז להתיז מים על השטח שמתחת לכתובות או לסמלים, לפרקם, להוציא את היתדות ואת חוטי ברזל הקשירה ולוודא שוב שהכיבוי מוחלט.
26. לאחר פירוק הכתובות והסמלים יש להשאיר את השטח נקי ומסודר כראוי ולאחסן את הציוד במחסן סגור או במקום מוגן המיועד לכך.
27. הדלקת כתובות האש תלווה על ידי אדם בוגר, מורה אחראי, שקיבל הדרכה, ותבוצע על ידי בוגרים מכיתות י' ומעלה שקיבלו הדרכה מתאימה.

הנחיות ביטחון

28. לכל אירוע ימונה על ידי מנהל בית הספר/מנהל האירוע אחראי לשמירה על הביטחון, על הסדר ועל שלומם של המשתתפים. האחראי יאושר על ידי קב"ט מוסדות חינוך רשותי.
29. לאירוע תהיה תכנית אבטחה שתאושר על ידי קב"ט מוסדות חינוך ברשות ותכלול: מאבטחים סטטיים בשער הכניסה הראשי, מאבטחים ניידים (פטרול), סדרנים, רפואה, בדיקות.
30. לאירוע שיש בו יותר מ-500 איש יש להתקין מערכת כריזה
31. רפואה :

- באירוע שיש בו עד 400 איש יהיה מגיש עזרה ראשונה
- באירוע שמשותפים בו יותר מ-1,000 איש יהיה רכב פינוי.

תהלוכת לפידים

ארגון

1. תהלוכת לפידים ומדורות המבוצעות במסגרת מוסד החינוך מחייבות אישור מוקדם של מנהל המוסד, וגורמים ברשות המקומית כמו: קב"ט, משטרה, כיבוי אש וכדומה.
2. תהלוכת לפידים תתואם ותאושר על ידי מנהל בית הספר ובתנועת נוער על ידי הרכז המחוזי.
3. תהלוכת לפידים מותרת לתלמידים מכיתה ד' ומעלה.
4. בכל קבוצה של 20 ילדים יהיו 4 מדריכים אשר יפקחו על נושאי הלפידים, ויפעלו מייד במקרה שלפיד נופל או כל מקרה אחר.

מדינת ישראל

משרד החינוך

האגף הבכיר לביטחון, בטיחות ושע"ח

5. מסלול התהלוכה ייקבע באופן שהוא יפזר את הצופים על פני שטח מרבי.
6. מנהל המוסד ימנה אחראי שיקבע את מסלול התהלוכה.
7. לפני התהלוכה יתודרכו כלל התלמידים ויובהר להם לגבי אותם סכנות הצפויות במהלך האירוע.
8. ההליכה עם הלפידים תנוע במרכז הדרך והכביש בלבד, לא תהיה תנועה במדרכות או בסמוך למכוניות חונות. ציר התנועה ייסגר לתנועת כלי רכב בתיאום עם משטרת ישראל.
9. הלפידים יהיו משעווה, או בנויים בצורה בטוחה כך שלא תסכן את התלמיד האוחז בלפיד. יינתן דגש על לוחית עגולה המותקנת מתחת לראש הלפיד ומונעת טפטוף שעווה כלפי מטה.
10. מסלול התהלוכה יקבע כך שלא יפוזר העשן על הצופים.
11. יקבעו נהלים ברורים במהלך התהלוכה ורווחים של זרוע וחצי לפחות בין מחזיק לפיד לחברו. אורך הלפיד לא יעלה על אורך הזרוע של התלמיד. לכל קבוצת תלמידים או חניכים, יקבע אחראי אשר יקפיד על המרווחים בין נושאי הלפידים. כאשר יש יותר מקבוצה אחת, יהיה המרווח בין הקבוצות לפחות 4 מטר.
12. לפני היציאה לתהלוכה, יתורגלו התלמידים בכיבוי אש הלפיד במצב חירום. הפקודה למצב זה תהיה "לפיד כבה".
13. בכניסה למתחם הטקס יהיו דליי מים וחביות מים לכיבוי הלפידים הבווערים בסיום התהלוכה.

שימוש בזיקוקין די-נור

1. זיקוקין די-נור הם חומרים מסוכנים ורגישים לפיצוץ, וזאת משום שהם מכילים חומר נפץ. הפיקוח עליהם מעוגן בחוק חומרי נפץ ובתקנות משרד העבודה. חוק חומרי הנפץ נחקק ב-1954 (התשי"ד), ועם השנים התווספו עליו תקנות והוספות. החוק ותקנותיו מגדירים בצורה מפורטת את כללי השימוש בחומרי נפץ, אחסנתם, יבואם ומכירתם וכן את החלוקה הברורה בין הרשויות והגופים השונים באחריות הפיקוח על הזיקוקין די-נור.
2. מפעילי מחנות המעוניינים לשלב בטקסי הסיום הפעלת זיקוקין די-נור יקפידו לפעול על פי ההנחיות האלה:
 - א. הכנסת זיקוקים למחנה והפעלתם תיעשה אך ורק באמצעות מפעיל מורשה בעל היתר ותעודת הפעלה המעידה כי הוכשר בידי משרד העבודה להפעלת זיקוקים.
 - ב. לצורך הפעלתם של זיקוקין די-נור שקוטרם 40 מ"מ ומעלה יש לקבל את האישורים הבאים (הפעלת זיקוקין שקוטרם מתחת ל-40 מ"מ אינה מצריכה קבלת אישורים אלה):

1) אישור המשטרה המקומית, באמצעות חבלן משטרת

מדינת ישראל

משרד החינוך

האגף הבכיר לביטחון, בטיחות ושע"ח

2) אישור מכבי אש, הכולל הוראות בטיחות באש

3) אישור המפקח האזורי על העבודה ממשרד התמ"ת.

הדלקת מדורות

א. באחריות הגוף המארגן לדאוג שיהיה ליווי מבוגר, בכל הקשור להכנה וביצוע פעילות שבה מובערת אש ומשתתפים בה תלמידים. למבוגר או למדריך האחראי יהיה טלפון נייד ומספרי טלפון חירום כמו: מד"א, משטרה וכיבוי אש. לפני כל יציאה לפעילות שיש בה הדלקת מדורות, יש ללמד ולהנחות את התלמידים בכללי הבטיחות במדורה לפי הנקודות האלו:

ב. מיקום המדורה יקבע על ידי האחראי לפי הכללים הבאים:

- בשטח נקי מקוצים, מעשבים, עצים ושיחים
- במרחק סביר ממבנים וממתקנים
- לא מתחת לקווי חשמל וטלפון
- לא בקרבת מתקני דלק
- ביערות ובחורשות במקומות המיועדים לכך בלבד.

ג. יש לנעול נעליים שלימות, ללבוש מכנסיים ארוכים וחולצה מתאימה להגנה על הגוף מפני גיצים וגחלים, וכן מעקיצות זוחלים ושרצים ארסיים הנמשכים אל חום המדורה.

ד. שטח האש של המדורה יהיה מסומן באבנים מסביב למדורה במרחק של 1.5 מטר לפחות, כדי למנוע מילדים להתקרב אל האש. יש לתת תשומת לב לכך כי מדורה גדולה במיוחד עלולה להתמוטט.

ה. הבערת המדורה תעשה על ידי האחראי בלבד. יש להזהיר ולתת את הדעת למסמרים חלודים ומזוהמים הנמצאים מחוברים למשטחי עץ ועלולים לפגוע במשתתפים.

ו. חל איסור להבעיר אש באמצעות חומרים דליקים כגון בנזין, נפט וכדומה, אין להחזיק חומרים אלו בקרבת המדורה.

ז. חל איסור להשליך מכלים ריקים מכל סוג, חזיזים, קליעי נשק או עץ צבוע בצבעי שמן למדורה. כמו כן, אין להתיז דלק על אש בוערת – דבר זה מסוכן ביותר !!!

ח. הוספת עצים וקרשים לליבוי המדורה תיעשה על ידי האחראי תוך שמירה על כללי הבטיחות.

ט. יש להחזיק בקרבת המדורה אמצעי כיבוי כמו מים, חול למקרה של התפשטות שריפה.

י. במידה וישנה כוונה לישון באזור המדורה, יש לכבות את המדורה באופן מוחלט מבעוד מועד. במדורות המתבצעות בחוף הים תהיה תשומת הלב של האחראים לאיסור מוחלט של רחצה.

יא. יש להנחות את המשתתפים שחל איסור להרים אבנים כבדות שעלולים להיות מתחתם נחשים ועקרבים.

מדינת ישראל

משרד החינוך

האגף הבכיר לביטחון, בטיחות ושעי"ח

יב. בסיום האירוע, יש לוודא כיבוי מוחלט של המדורה, בעזרת חול או מים.